

Ковтун О. В.

Донецький національний університет імені Василя Стуса

КОНТРАСТИВНА ГРАМАТИКА ОЦІНКИ: ПРОБЛЕМА ТЛУМАЧЕННЯ КЛЮЧОВИХ ТЕРМІНІВ

У дослідженні запропоновано огляд різних тлумачень основних термінів у професійному дискурсі підручників із контрастивної граматики. Термінологічне поле контрастивної граматики досі залишається не досить розробленим, адже терміни потребують уточнення та доповнення. Простежуємо невинуватого синонімію термінів (зіставна граMATика, порівняльна граMATика, контрастивна граMATика), що призводить до суперечок серед лінгвістів і намагань унести відповідні уточнення з метою нейтралізації синонімії. Можемо констатувати, що цей лінгвістичний напрям порівняно новий, його метамова все ще перебуває в процесі розвитку та становлення. У руслі контрастивної граматики виникають нові лінгвістичні напрями, один із них – контрастивна граMATика оцінки. Назріла потреба розробити новий напрям, як-от контрастивна граMATика оцінки, оскільки порівняння граMATичних засобів експлікації оцінки слугуватиме глибшому вивченню проблеми, розумінню внутрішньої суті мови, дасть змогу повно описати термінологічне поле метамови оцінки, наочно продемонструє частотність використання моделей вербалізації та граMATикалізації оцінних засобів у порівнюваних мовах. Звісно, контрастивна граMATика оцінки також повинна розроблятися з урахуванням поділу граMATики на морфологію і синтаксис, тобто контрастивну морфологію оцінки й контрастивний синтаксис оцінки. Його розроблення сприятиме вирішенню важливих лінгвістичних проблем та проблем методики викладання мовознавчих дисциплін. Уважаємо за доцільне проводити контрастивні дослідження граматики оцінки на матеріалі української, російської та англійської мов, оскільки це уможливить зіставлення української мови зі спорідненою, а також із мовою іншої сім'ї, що сприятиме поглибленню знань про рідну мову, її культурні, лексичні, семантичні та граMATичні особливості, дасть змогу уточнити і доповнити метамову граматики оцінки на матеріалі не лише української мови, а й англійської, що є нагальною потребою.

Ключові слова: контрастивна граMATика, термін, метамова, граMATика оцінки.

Постановка проблеми. Порівняльні дослідження в лінгвістиці мають багатовікову історію. Зіставлення – загальнонауковий метод досліджень, який використовують поряд із логічним аналізом, узагальненням, описом та іншими методами. Традиційно вважається, що періодом розквіту порівняльного мовознавства стало ХІХ століття, однак методика порівняльно-зіставного (контрастивного) аналізу залишається основною в лінгвістичних дослідженнях і ХХ, і ХХІ століть, а контрастивна граMATика стала головним принципом навчання іноземним мовам, тому й підручники з цього нормативного предмета є надважливими.

Зіставлення (порівняння) – властивість абстрактного мислення людини, спосіб пізнання дійсності, диференціації подібних об'єктів і явищ, тому категорію порівняння в логіці і філософії уналежнюють до ключових гносеологічних категорій. Саме різноманітність світу зумовлює постійне зіставлення людською свідомістю різних явищ.

Багато речей, особливо в ментальній сфері, у сфері традицій і звичок народу, громадських інститутів, можуть бути зрозумілі тільки під час зіставлення, тобто необхідно виявити в тому чи іншому об'єкті дещо відмінне від звичного нам об'єкта, щоб усвідомити, що у звичному об'єкті є деякі інші ознаки, якості, властивості, або зрозуміти, чого в ньому немає, чому відсутні ті чи інші ознаки, якості, властивості, характеристики [15, с. 59].

Термін *зіставна* (контрастивна, конфронтативна) лінгвістика інтерпретується в науці багатоаспектно, зокрема, як лінгвістичний напрям, що вивчає дві або більше мов для порівняння їхніх структур і вияву відмінностей (контрастних/неконтрастних) на тлі подібності [6, с. 382]. Це сформована наука зі своїм об'єктом, цілями та методами аналізу.

За визначенням Анатолія Загнітка, *мовознавство зіставне* (компаративістика) – розділ (сфера) мовознавства, що вивчає дві чи кілька

мов (незалежно від спорідненості) для вияву подібностей і відмінностей на всіх рівнях мовної структури (фонологічному, морфологічному, синтаксичному, лексико-семантичному) [5, с. 58].

Загальним завданням порівняльно-історичного мовознавства є, як відомо, встановлення особливостей спорідненості мов (генеалогічної близькості), визначення закономірностей генеалогічної класифікації, реконструкції прамови та вияв закономірностей історичного розвитку окремих мов та груп мов. Основним методом, що є найприйнятнішим у порівняльно-історичному мовознавстві, є *порівняльно-історичний*.

Термін *компаративістика* також позначає порівняльно-історичне мовознавство, але інколи використовується в ширшому значенні – позначення всього загалу дисциплін, що ґрунтуються на порівнянні мов (крім порівняльно-історичного мовознавства, типологічне і зіставне) [5, с. 58].

У сучасній лінгвістичній науці є чимало термінів для номінації розділу мовознавства, що вивчає дві й більше мов на основі їх порівняння й зіставлення. Однак залежно від мети й об'єкта розрізняють галузі мовознавства, що ґрунтуються на порівнянні, як-от: (а) *порівняльно-історична лінгвістика*, що вивчає генетичну спільність мов у їх розвитку; (б) *ареальна лінгвістика*, яка розглядає вторинну спорідненість мов, мовні союзи, спільність мовних явищ (незалежно від ступеня генетичної спільності); (в) *зіставна та контрастивна лінгвістика*, що вивчають схожість і розбіжності між мовами (незалежно від ступеня генетичної близькості та ін.) [4, с. 24].

Така різноманітність зумовлена цілями, принципами і критеріями, які лежать в основі виокремлення тієї чи іншої галузі лінгвістики, що займаються порівнянням і зіставленням мов. Однак є різні погляди на доцільність термінологічного розмежування зіставної й контрастивної лінгвістики.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Контрастивна лінгвістика як наука сформувалася в середині ХХ століття в англійських країнах. Початком контрастивних досліджень вважають вихід монографії Роберта Ладо «Linguistic across cultures» [23] та наукових досліджень Шарля Баллі [20], який обґрунтовував необхідність викладання німецької мови у франкомовній аудиторії.

Усі граматики досліджуваної другої мови та багато перших грамастик рідної мови писали із залученням методик порівняння, свідомого чи несвідомого, з іншою мовою – рідною в першому випадку або більш престижною мовою культури – у другому.

Дослідники вважають, що європейські граматики епохи Відродження – перші граматики сучасних мов – створювалися в зіставленні з грамастиками грецької або латинської мови. Очевидно, сучасний лінгвіст, який описує іноземну мову чи діалект, завжди спирається на звичну схему «бачення» рідної мови чи якоїсь іншої, з якою він мимоволі порівнює факти досліджуваної ним нової мови, пропускаючи їх через звичну мережу понять, що зафіксовані в його свідомості. Нагадаймо, що *мовна свідомість* – це форма свідомості, що передбачає знання, почуття, оцінки й настанови щодо мови та мовної діяльності, або «небайдуже ставлення до мови» [14, с. 13].

Зіставна лінгвістика ґрунтується на необхідності опису мов із метою їх викладання. Тому сучасна контрастивна лінгвістика – свого роду сублімація, теоретичне узагальнення давньої людської практики опису мови.

Елеонора Сулейменова наголошує, що контрастивна лінгвістика встановлює подібності та відмінності мов, які зіставляються, зважаючи на що, фокусується на пошуках найбільш ефективних шляхів вивчення однієї (або кількох) мов. На її думку, об'єктом контрастивного аналізу можуть стати абсолютно всі мовні явища, що відповідають завданням прикладного характеру [16].

Вероніка Ярцева розглядає терміни *зіставна лінгвістика* і *контрастивна лінгвістика* як синонімічні. Зазначена дослідниця переконана, що другому терміну в наведеній парі віддається певна перевага через його більшу традиційність, поширеність та акцентування уваги на виокремленні несхожих (контрастивних) рис [19, с. 40]. Розмірковуючи про *контрастивну лексикологію*, професор В. Ярцева пише, що «двомовні словники завжди містять у зародковому вигляді контрастивне порівняння лексичних одиниць» [19, с. 30], однак розвиток теорії поля й методики компонентного аналізу створює нову основу для контрастивної лексикології.

Валерій Мокієнко вважає подібне розмежування суттєвим, важливим, оскільки перший термін (*зіставна лінгвістика*) стосується спрямованості на диференціальні особливості мов, що зіставляються, а другий – на сам процес зіставлення, для якого важливі міжмовні відмінності і подібності [13].

Алоїзас Гудавичюс розмежує поняття контрастивного і порівняльного мовознавства. Він переконаний, що контрастивний аналіз обмежується двома мовами і призначений для реалізації прикладних завдань, серед яких наявні й лінгводидактичні. На його думку, різновидом контрастивних

досліджень є вивчення однієї мови «у дзеркалі» іншої [3, с. 4]. Отже, вивчається певна мова і її особливості, якими вона може відрізнитися від вихідної мови (рідної).

Розглядаючи питання про співвідношення таких розділів мовознавства, як *зіставне* і *контрастивне* (з огляду на мету, завдання, методики та загальні принципи дослідження), Фатіма Ісенова наполягає, що «на відміну від власне порівняльної лінгвістики предмет контрастивної лінгвістики визначається лінгводидактичною спрямованістю порівняння мов, що допоможе визначити й описати відмінності, виявлені в мовах, які допоможуть краще засвоїти другу (іноземну) мову, зможуть пояснити випадки невідповідності в граматичних і понятійних системах мов» [7, с. 73]. В. Ярцева зауважує, що в контрастивних дослідженнях застосовується порівняльний метод, сутність якого полягає в «дослідженні та описі мови через системне порівняння з іншою мовою з метою прояснення її специфічності» [19, с. 40]. Вадим Касевич у праці «Фонология в типологическом и сопоставительном изучении языков» пише, що «порівняння, зіставлення лежить в основі і типології, і порівняльно-історичного мовознавства, і ареальної лінгвістики. Які риси саме порівняльного мовознавства є відмінними? Видається, є два рішення. Одне – вважати «порівняльне мовознавство» загальною номінацією для згаданих (...) галузей лінгвістики. Інше полягає в тому, щоб звузити це поняття, ототожнити його з контрастивною лінгвістикою. У контрастивній лінгвістиці повинні поєднуватися і власне лінгвістичний (переважно типологічний) метод дослідження, і психолінгвістичний, і соціолінгвістичний» [8, с. 19].

На думку Володимира Гака, порівняльна, зіставна, конфронтативна й контрастивна лінгвістика – різні терміни. Контрастивна лінгвістика постає як уже сформована наука зі своїм об'єктом, цілями та методами аналізу. «Про розвиток та цінності контрастивно-лінгвістичного напрямку в мовознавстві свідчить вихід у світ усе більшої кількості праць, загальнотеоретичних описів контрастивної лінгвістики, порівняльного опису пар мов, що охоплюють різні рівні мови (від фонології до стилістики та теорії тексту), розширення сфери порівняльного аналізу: якщо на перших порах контрастивний аналіз займався фактами мовної системи, то тепер він усе більше звертається до тексту, мовних актів, реалізації, слідуючи загальному напрямку розвитку сучасної лінгвістики» [1, с. 16].

У словнику лінгвістичних термінів Вероніки Ярцевої номінації *зіставна лінгвістика*, *порівняльна лінгвістика* і *конфронтаційна лінгвістика* наводяться як синоніми терміна *контрастивна лінгвістика* [12]. Те саме спостерігаємо й у словнику Анатолія Загнітка, де вказано, що термін *зіставна лінгвістика* є синонімічним до *контрастивна лінгвістика* та *конфронтативна лінгвістика* [6, с. 382].

Ірина Карамішева розглядає контрастивну граматику як складник контрастивної лінгвістики (зіставного мовознавства), а її дослідницький об'єкт – граматичні структури двох порівнюваних мов, особливості вираження головних граматичних категорій і синтаксичних структур у мовах, що зіставляються. Дослідниця чітко розмежовує контрастивну лінгвістику і порівняльно-історичну, типологічну та ареальну, хоча всі ці самостійні наукові напрями послуговуються порівняльним та зіставним методами мовознавства [21, с. 30].

Постановка завдання. Контрастивна лінгвістика досі не має належно прописаного статусу в системі лінгвістичних дисциплін. Дискусійними залишаються питання про те, належить ця наука до загальної чи спеціальної лінгвістики, синхронної чи діахронічної. Для визначення статусу контрастивної лінгвістики вбачається доцільним з'ясувати її зв'язки з іншими згаданими лінгвістичними напрямами. Назріла нагальна потреба визначити та інтерпретувати основні терміни контрастивної лінгвістики загалом та контрастивної граматики зокрема, з'ясувати стан фіксування метамови у лінгвістичних словниках та підручниках із контрастивної граматики, визначити та охарактеризувати їх лінгвістичні напрями і перспективи розвитку.

Виклад основного матеріалу. *Контрастивна граMATика* – це напрям (складник) контрастивної лінгвістики. Контрастивна граMATика спрямована на встановлення (а) спільних та (б) різнорідних, а також (в) доміантних та (г) рецесивних особливостей граматичної структури мов, що порівнюються, а також на (г) визначення структурних типів на цій основі.

Кількість мов, що піддаються типологічному контрастуванню одночасно, не обмежується. Контрастивні дослідження можуть бути зосереджені на різних мовних явищах, починаючи від окремих ознак фонетичних/фонологічних, морфологічних, лексичних чи синтаксичних явищ мов [2, с. 4]. Такий погляд відображено в праці «Encyclopedia of Hebrew Language and Linguistics»,

де наголошено, що контрастивна граматики вивчає синхронний аналіз подібностей та відмінностей двох чи більше мов [22, с. 3].

Деякі вчені інтерпретують контрастивну лінгвістику дещо вужче і протиставляють її конфронтативній лінгвістиці. Таке розуміння простежуємо в роботах Густава Хельбіга [18]. Цей лінгвіст переконаний, що конфронтативна (цей термін відповідає українському «зіставна») лінгвістика більш спроектована на розроблення питань теорії: вивчає і подібності, і відмінності, що існують між мовами, а контрастивна лінгвістика має практичну спрямованість і досліджує відмінності між мовами.

Деякі науковці концентрують дослідницьку увагу на актуалізації контрастивних досліджень суто для вивчення іноземної мови. Такий погляд простежуємо в авторів одного з популярних підручників із контрастивної граматики [24], які зазначають, що контрастивна лінгвістика порівнює дві мови з метою сприяння вивченню мови шляхом виявлення важливих відмінностей між рідною та цільовою мовами. Контрастивна лінгвістика вивчає, як саме (позитивно чи негативно) виявлені відмінності впливають на вивчення цільової мови. Основною метою контрастивної лінгвістики є вивчення контрастивної граматики, що об'єднує в одній унікальній формі описові граматики двох мов [24, с. 11].

Аналіз праць відомих учених із проблеми контрастивного та зіставного аспектів досліджень мов дає змогу дійти висновку, що в основі контрастивної лінгвістики лежить принцип урахування опозиції *синхронія – діяхронія*.

Порівняльний (порівняльно-історичний) напрям мовознавства, як зауважувалося, має давню традицію; його методологія, об'єкт, предмет, метамова належно обґрунтовані його основоположниками ще у XIX столітті (Франц Бопп, Рasmus Раск, Якоб Грімм і Олександр Востоков). Цей напрям вивчає мови в діяхронії (переважно індоєвропейські) з урахуванням генетичного походження мов; при цьому вивчаються споріднені (близькоспоріднені) мови.

Порівняльний (зіставно-типологічний) напрям мовознавства дещо молодший (налічує близько чотирьох десятків років). Його методологія, об'єкт, предмет, метамова і методика аналізу обґрунтовані в радянському мовознавстві (Володимир Аракін, Володимир Гак, Михайло Кочерган, Вероніка Ярцева). Цей напрям вивчає мови в синхронії і фокусує увагу на неспоріднених мовах або мовах, що віддалено споріднені.

Отже, *порівняльно-історичне мовознавство* досліджує (а) праформи, (б) прамовні схеми, (в) процеси розвитку споріднених мов, тобто мови порівнюються в плані діяхронії. *Зіставна лінгвістика* студіює декілька мов у синхронно-порівняльному аспекті, виявляючи випадки (а) повного, (б) часткового збігу або (в) факти розбіжностей різних мовних рівнів [4, с. 26].

На основі здійсненого аналізу простежуємо, що *об'єктом контрастивних досліджень є пара мов (як мінімум)*. При цьому ні генетичні або ареальні зв'язки, ні типологічна близькість або віддаленість цих мов не є суттєвими в процесі порівняння. *Предметом контрастування можуть бути відмінності або відповідності порівнюваних мов*. Такого типу відмінності та відповідності наявні на всіх рівнях мови. У межах контрастивної лінгвістики можна порівнювати фонетичні та фонологічні, лексичні та фразеологічні, морфологічні, синтаксичні системи двох мов. Результати таких досліджень корисні під час вивчення іноземних мов. Але в основі контрастивних досліджень лежить двояке співвідношення плану вираження та змісту (форми та змісту) порівнюваних мов.

Мета контрастивної лінгвістики – визначити відмінні і спільні риси порівнюваних мов. У цьому вона близька до типологічно-порівняльного мовознавства. Особливу увагу контрастивна лінгвістика звертає на несхожі ознаки мов. Контрастивні дослідження переслідують не тільки теоретичні, а й практичні цілі. Так, теоретико-практичною метою контрастивного вивчення двох мов, як зазначають дослідники, є укладання граматики, зміст якої – опис суми відмінностей між граматиною рідної мови і граматиною мови, що вивчається. Отже, *контрастивна граматики є своєрідною диференціальною граматиною*. Але це не означає, що граматичні сектори, які збігаються у двох мовах, не повинні вивчатися. Такий підхід неминуче призвів би до неправильної інтерпретації фактів мови, що вивчається. Результати порівняння двох мов необхідні для передбачення труднощів і помилок, що виникають у процесі вивчення нерідної мови. Звичайно, за умов практичного використання даних контрастивної лінгвістики під час вивчення мов необхідно зосереджувати більше уваги на відмінностях, а не на подібностях, але під час зіставлення мов неминуче відзначаються і подібності, і відмінності. Жодного принципового розходження тут немає. У порівняльних дослідженнях важливо відзначити й ізоморфізм аломорфних фактів. Тому протиставляти

конфронтативне і *контрастивне* немає підстав, обидва підходи користуються одними й тими ж методами дослідження, але важливо те, що враховується під час використання його результатів.

Термін *контрастивна лінгвістика* в сучасному мовознавстві необхідний, оскільки цей напрям має (1) особливу мету, що реалізується під час вивчення мов, – системне виокремлення відмінностей, (2) власний метод вивчення мови (від факту рідної мови до фактів іноземної), а також (3) своєрідне практичне застосування під час викладання іноземних мов. Усе зазначене свідчить про користь визнання контрастивного напрямку особливим напрямом лінгвістики.

Можна констатувати, що найбільший фактичний матеріал наразі накопичено в межах порівняльної лінгвістики, контрастивні ж дослідження ще не отримали достатнього поширення, а тільки починають розвиватися.

Розгляньмо деякі важливі аспекти застосування контрастивних досліджень у лінгвістиці, тим більше що останнім часом спостерігається значне зростання інтересу до них. Це зацікавлення, як видається, пов'язане з: (1) потребою систематизації універсальних рис мовного матеріалу; (2) прагненням описати національну картину світу носіїв різних мов; (3) необхідністю вдосконалення двомовних словників, де вказуються національно-специфічні риси семантики перекладних відповідностей; (4) інтересом до вивчення національної специфіки мовомислення та національної специфіки семантики і прагматики; (5) підвищенням інтересу до мовної свідомості носіїв мови та прагненням описати групові, соціальні, гендерні, вікові та інші особливості мови тощо [15, с. 60]; (6) розширенням сфери викладання іноземних мов.

Сучасні дослідження контрастивної лінгвістики характеризуються не тільки різноманітністю думок щодо цілей і спрямування, а й різноманітністю методик. Велика кількість наукових робіт направлена на дослідження трансформаційної граматики, ідей про глибинні й поверхневі структури. У сфері порівняльних досліджень у граматиці спостерігається дедалі глибша диференціація різних напрямів, одним із яких є контрастивне дослідження граматики оцінки [10, с. 275].

Аналізуючи «Сучасний лінгвістичний словник» Анатолія Загнітка, зауважуємо, що *граматика оцінки* з її метамовою як новітній лінгвістичний напрям, витлумачений і досліджений лише в останньому десятилітті, ще не знайшла фіксації та всебічної інтерпретації в цьому слов-

нику. Так, термін «оцінка» тлумачиться названим ученим так: 1) аспект семантики мовних висловів; відображення в мовних структурах особливостей членування мовцями об'єктивного світу за його ціннісними параметрами (*добро* або *зло*, *користь* або *шкода*, *позитивне* чи *негативне* та ін.); 2) судження мовця, його відношення – *схвалення*, *несхвалення*, *заохочення* тощо – як складник стилістичної конотації [6, с. 382]. Однак Тетяна Космеда розглядає оцінку і як категорію логіко-філософську, зауважуючи, що «світ, який пізнається, завжди оцінюється, оцінка – свідчення ступеня пізнаності світу» [11, с. 92]. Оксана Халіман продовжує цю ідею, стверджуючи, що «логіко-філософське підґрунтя оцінки дає змогу тлумачити її зв'язок із пізнавальною діяльністю людини, внаслідок реалізації якої відбувається винесення судження про цінність певних об'єктів» [17, с. 20]. Дослідниці наголошують, що оцінка є основною категорією прагмалінгвістики.

Знайшли своє відображення в «Сучасному лінгвістичному словнику» А. Загнітка терміни *аксіологічний*, *аксіологічність* [6, с. 10], до яких запропоновано синонім *оцінність*, *аксіологія* [6, с. 522], що давно внесені до термінологічного поля лінгвістики, витлумачені й функціонують у її межах та на перетині з іншими науками.

Однак усе ще чекають залучення до лінгвістичної терміносистеми загалом і термінологічних словників зокрема метаодиниці, витлумачені та задекларовані в руслі граматики оцінки: *граматика оцінки*, *категорія оцінки*, *оцінне значення*, *оцінний смисл*, *аксіологічний смисл*, *граматикалізація оцінних значень* тощо. Частина цих термінів уже набула активного поширення в лінгвістичних дослідженнях [9, с. 143].

У західній лінгвістичній традиції є фрагментарні праці з лінгвоаксіології та граматики оцінки (Майкл Халлідей, Джеймс Мартін, Пітер Уайт, колективна праця Джеймса Мартіна та Пітера Уайта, Сьюзан Ханстон, Лаура Хідальго-Доунінг), однак фундаментальні монографічні дослідження, що були б присвячені проблематиці лінгвоаксіології, відсутні (на відміну від східнослов'янського мовознавства) [10, с. 291].

Залежно від методології наукових шкіл західної традиції аксіологічна лінгвістика напрацьовувала певну усталену метамову, однак дослідники пропонують й авторські терміни, які ще не стали традиційними й не сприйняті східнослов'янським мовознавством: *оцінна система* – *Appraisal Framework* (Майкл Халлідей; Джеймс Мартін та Пітер Уайт), *класематика* – *Classematics*

(Євгеніо Козерю), *оцінна інтерпретація – evaluative appreciation* (Горст Гекелер), *автономна площина – the autonomous plane* та *інтерактивна площина – the interactive plane* (Джон Сінклер), *інтерактивна оцінка – the interactive evaluation* (Сьзан Ханстон), *оцінка, орієнтована на тему – topic-oriented evaluation*, *оцінка, орієнтована на дослідження – research-oriented evaluation* (Пуленг Тетела), *поле досліджень – Field of Research* та *поле галузі – Field of Domain* (Сьюзан Худ), *мова оцінки* (Моніка Беднарек), *локальна граматики оцінки – a local grammar of evaluation* (Сьюзан Ханстон) [10, с. 291]. Можемо констатувати, що більшість із цих термінів ще не зафіксовані в словниках лінгвістичних термінів і потребують уточнення та розробки.

Висновки і пропозиції. Термінологічне поле контрастивної граматики залишається ще не досить розробленим, терміни потребують уточнення та доповнення. Можемо констатувати, що цей лінгвістичний напрям має тривалу дослідницьку традицію, хоча його метамова продовжує розвиватися й удосконалюватися. Простежуємо невинуватому синонімію деяких термінів (*зіставна граматики, порівняльна граматики, контрастивна граматики*), що призводить до суперечок серед лінгвістів і намагань зробити відповідні уточнення для нейтралізації синонімії.

Розглянувши систему термінів, що функціонують у професійному дискурсі підручників із контрастивної граматики, наукових розвідках, присвячених їй, а також зіставній лінгвістиці, термінологічних словниках, вважаємо за доцільне розглядати терміни *контрастивна граматики, зіставна граматики* та *конфронтативна граматики* як синонімічні.

Однак термін *контрастивна граматики*, як видається, найточніше відображає сутність навчальної мети – порівняння описових грамастик кількох мов, протиставлення та порівняння ало-

морфних ознак. До того ж цей термін однаково «звучить» в усіх трьох мовах, на матеріалі яких буде проводитися власне контрастивний аналіз.

Незважаючи на велику кількість наукової літератури, присвяченої дослідженню категорії порівняння, досі не окреслено його власне лінгвістичну «територію», не з'ясовано характер цього явища, його мовний статус і специфіку взаємодії з іншими суміжними категоріями (відношення, кореляції, градуальності, кількості, інтенсивності, невизначеності, оцінки та ін.), не описано її функціонал у мові, не визначені її семантична структура й максимально повний інвентар експлікаторів цієї структури.

Когнітивно-креативний процес установалення подібностей і відмінностей між об'єктами доквітля пов'язаний з іншими завданнями лінгвокреативної і мислетворчої діяльності людини (комунікативними, прагматичними, естетичними), оскільки порівняння є не лише процесом окреслення чогось, а й пошуком визначення невизначеного, тобто позначення явища з не зовсім з'ясованими параметрами. Прагматика когнітивної і мовленнєвої діяльності мовця націлена на розв'язування конкретних завдань, як-от виокремити, ідентифікувати об'єкт, щоб він набув хоча б певного окреслення, що дасть змогу пізнавати його в подальшому, зокрема й у фокусі категорії оцінки.

У своїх подальших розвідках вважаємо за доцільне проводити контрастивні дослідження граматики оцінки на матеріалі української, російської та англійської мов, оскільки це уможливить зіставлення української мови зі спорідненою, а також із мовою іншої сім'ї, що сприятиме поглибленню знань про рідну мову, її культурні, лексичні, семантичні та граматичні особливості, дасть змогу уточнити й доповнити метамову граматики оцінки на матеріалі не лише української мови, а й англійської, що є нагальною потребою.

Список літератури:

1. Гак В.Г. О контрастивной лингвистике. *Новое в зарубежной лингвистике*. Москва : Прогресс, 1989. 438 с.
2. Гладуш Н.Ф., Павлюк Н.В. Contrastive Grammar: Theory and Practice. Київ : Київський ун-т ім. Б. Грінченка; Нац. ун-т Києво-Могилянська акад., 2019. 296 с.
3. Гудавичюс А. Сопоставительная семасиология литовского и русского языков. Вильнюс, 1985.
4. Євтушенко Н.І. Контрастивний та зіставний аспекти досліджень у сучасній лінгвістичній. *Наукові праці Чорноморського державного університету імені Петра Могили комплексу «Києво-Могилянська академія»*. Серія : Філологія. Мовознавство. 2014. Т. 221. Вип. 209. С. 24–28.
5. Загнітко А. Словник сучасної лінгвістики: поняття і терміни. Донецьк : ДонНУ, 2012. Т. 2. 350 с.
6. Загнітко А. Сучасний лінгвістичний словник. Вінниця : ТВОРИ, 2020. 920 с.
7. Исенова Ф.К. Сопоставительное языкознание и контрастивная лингвистика в современной языковой парадигме. *Вестник КарГУ. Сер. филологическая*. Караганда : КарГУ, 2007. № 1. С. 71–77.

8. Касевич В.. Фонология в типологическом и сопоставительном изучении языков: Методы сопоставительного изучения языков. Москва : Наука. 1981. 94 с.
9. Ковтун О. Відображення процесу становлення метамови граматики оцінки в сучасних словниках лінгвістичних термінів (на матеріалі нового словника лінгвістичних термінів А. Загнітка). *Філологічні науки на перехресті культур і цивілізацій: актуальні питання*. Київ : Таврійський національний університет імені В.І. Вернадського, 2020. С. 141–144.
10. Ковтун О.В. Проблематика лінгвоаксіології в західній дослідницькій традиції: аспектуальний огляд. *Challenges and achievements of European countries in the area of philological researches : Collective monograph*. Vol. 1. Riga, Latvia: "Baltija Publishing", 2020. P. 274–297.
11. Космеда Т. Аксіологічні аспекти прагмалінгвістики: формування і розвиток категорії оцінки: монографія. Львів : ЛНУ ім. І. Франка, 2000. 349 с.
12. Лингвистический энциклопедический словарь / Гл. ред. В. Н. Ярцева. Москва : Советская энциклопедия. 1990. 688 с.
13. Мокиенко В.М. Сопоставление в теории и практике преподавания русского языка как иностранного. *Русский язык за рубежом*. 1987. № 5. С. 54–60.
14. Селігей П.О. Мовна свідомість: структура, типологія, виховання / НАН України. Інститут мовознавства ім. О.О. Потебні. Київ : Вид. дім «Києво-Могилянська академія». 2012. 118 с.
15. Стернин И.А., Стернина М.А. Актуальные проблемы сопоставительных исследований в современной лингвистике. *Социальные и гуманитарные знания*. 2015. № 1. С. 59–65.
16. Сулейменова Э.Д. Казахский и русский языки: основы контрастивной лингвистики. Алматы : Демей, 1996. 208 с.
17. Халіман О.В. Граматика оцінки: морфологічні категорії української мови: монографія. Харків : Майдан, 2019. 458 с.
18. Хельбиг Г. Языкознание – сопоставление – преподавание иностранных языков. *Новое в зарубежной лингвистике*. Москва : Прогресс, 1989. Вып. XXV. Контрастивная лингвистика. С. 307–326.
19. Ярцева В.Н. Контрастивная грамматика. Москва, 1981. 111 с.
20. Bally, Charles. *Traité de Stylistique Française*. (3rd. ed., 2 vol.) Paris : C. Klincksiek. 1951. 264 p.
21. Karamysheva I. D. *Contrastive grammar of English and Ukrainian Languages: Textbook; Second edition, revised*. Vinnytsia : Nova Knyha Publishers, 2012. 320 p.
22. Khan Geoffrey. *Encyclopedia of Hebrew Language and Linguistics*. Brill, 2013.
23. Lado, Robert. *Linguistics Across Cultures: Applied Linguistics for Language Teachers*. University of Michigan Press, 1957. 141 p.
24. Meehan, Patricia; Gomez Calvillo, Natalia; Díaz, María Josefina; Rolfi, Laura. *Contrastive grammar: a theory and practice handbook*. Córdoba: Asociación Cooperadora Facultad de Lenguas – UNC, 2017. 245 p.

Kovtun O. V. CONTRASTIVE GRAMMAR OF EVALUATION: THE PROBLEM OF INTERPRETATION OF KEY TERMS

The study offers an overview of different interpretations of key terms in the professional discourse of textbooks of contrastive grammar. The terminological field of contrastive grammar still remains insufficiently developed, the terms need to be clarified and supplemented. We trace the unjustified synonymy of terms (comparative grammar, confrontational grammar, contrastive grammar), which leads to controversy among linguists and attempts to make appropriate clarifications to neutralize the synonymy. We can state that this linguistic direction is quite new, its metalanguage is still in the process of development and formation. In line with contrastive grammar, new linguistic directions are emerging, and contrastive grammar of evaluation is one of them. This direction is promising, as the study of grammar of evaluation can be carried out on the basis of Slavic and non-Slavic languages, which is extremely important for the development of theoretical foreign language courses (including English), theory and practice of translation studies, foreign language teaching methods. Its development will help solve important linguistic problems and problems of methods of teaching linguistic disciplines. In our further research we consider it expedient to conduct contrastive studies of grammar of evaluation on the basis of Ukrainian, Russian and English, as it will allow comparing Ukrainian with a related language, as well as with the language of another family, which will deepen knowledge about the native language, its cultural, lexical, semantic and grammatical features, will allow to clarify and supplement the metalanguage of evaluation grammar not only on the material of the Ukrainian language, but also English, which is an urgent need.

Key words: *contrastive grammar, term, metalanguage, grammar of evaluation.*